

Pääministeri Martti Miettusen II hallituksen ohjelma 4.3.1976

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen, Suomen Demokraattisen Liiton, Keskustapuolueen, Ruotsalaisen Kansanpuolueen ja Liberaalisen Kansanpuolueen muodostama parlamentaarinen enemmistöhallitus toteuttaa kulumassa olevan vaalikauden aikana yhteiskuntamme kehittämiseksi ja sen jäsenten elämisen edellytysten parantamiseksi politiikassa tässä ohjelmassa esitettyjä tavoitteita ja periaatteita.

Ulkopolitiikka

Hallitus noudattaa Paasikiven - Kekkonen linjan mukaista ystävyys-, yhteistyö- ja keskinäiseen avunantosopimukseen perustuvaa aktiivista rauhantahoista puolueettomuuspolitiikkaa. Erityisesti hallitus kehittää molemmin puolin hyödylliseksi osoittautuneita naapurussuhteita Neuvostoliiton kanssa sekä perinteistä vuorovaikutusta muiden Pohjoismaiden kanssa. Hallitus pyrkii tehokkaasti edistämään Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferensseissa hyväksytyjen periaatteiden toteuttamista ja toimii ETY-kokouksen kansainvälisissä suhteissa edustaman kehityslinjan syventämiseksi. Tässä mielessä hallitus myötävaikuttaa poliittisen ja sotilaallisen jännityksen lieventämiseen ja kansojen välisen tasavertaisen yhteistyön kehittämiseen sekä Yhdistyneiden kansakuntien toiminnan tukemiseen. Kehitysyhteistyöpolitiikassa tavoitteena pidetään YK:n suositusten toteuttamista ja uusien toimintamuotojen selvittämistä YK:n hyväksymän uuden taloudellisen järjestyksen mukaisesti.

Ulkomaankauppapolitiikka

Ulkomaankauppapolitiikassa hallitus valvoo Suomen ulkopoliittisen linjan toteutumista ja maan taloudellista etua. Hallitus harjoittaa aktiivista ja suunnitelmallista kauppapolitiikkaa maamme kaikkien kauppakumppanien kanssa tavoitteena viennin monipuolistaminen, rakenteellisten vinoutumien korjaaminen ja ulkomaankaupan tasapainon saavuttaminen. Kaupallistaloudellista, teollista ja tieteellisteknistä yhteistyötä Neuvostoliiton kanssa lisätään kehittämällä kaikkia yhteistyömuotoja, joista keskeisessä asemassa on Neuvostoliiton kanssa käynnistetty 15-vuotisohjelmatyö. Yhteistyötä SEV-maiden kanssa lisätään monenkeskeisellä ja kahdenvälisellä pohjalla. Maataloustuotteiden markkinointia edistetään huolehtimalla muun muassa perinteisestä viennin jatkuvuudesta Neuvostoliittoon.

Hallitus laajentaa taloudellista vuorovaikutusta Pohjoismaiden kanssa pitäen tavoitteena kansantalouden etujen turvaamista kiinnittäen erityistä huomiota pääoma- ja työvoimakysymyksiin. Kauppaa ja taloudellista yhteistyötä Euroopan muiden ja myös sen ulkopuolisten maiden kanssa kehitetään ja monipuolistetaan. Laaditaan kehitysmaankaupan toimenpideohjelma. Monikansallisten yhtiöiden toimintaa Suomessa selvitetään ja ryhdytään tarpeellisiksi havaittaviin lainsäädäntötoimiin. Selvitetään viennin rahoitus- ja tukijärjestelmien tarkoituksenmukaisuus kansantalouden kannalta. Ulkomaankaupan organisaatiota tehostetaan ulkoasiainhallintokomitean esitysten pohjalta.

Yleinen talouspolitiikka

Talouspolitiikassa hallitus pitää päätehtävänä kansantalouden perustan vahvistamista pyrkimällä poistamaan tasapainottomuusilmiöt ja niihin vaikuttavat tekijät. Talouspolitiikan välineitä tehostetaan ja käytetään siten, että kilpailukykyämme maailmanmarkkinoilla turvataan, maamme riippuvaisuutta kansainvälisistä suhdanteista vähennetään, turvataan työllisyys, vakaa hintataso,

reaaliansioiden nousu, maamme tasapuolinen alueellinen kehittäminen ja luodaan edellytykset kansalaisten elinehtojen jatkuvalla parantamiselle. Kansantalouden kaikkien sektoreiden tuottavuutta tehostetaan ja erityisesti turvataan ihmistyön asema eri elinkeinoissa ja toiminnoissa. Palkka-, vero- ja sosiaalipoliittisin toimenpitein kavennetaan kansalaisten tulo- ja varallisuuseroja. Lähiajan talouspolitiikassa hallitus pitää 30.11.1975 hyväksytyn ohjelmajulistuksen mukaisesti ensisijaisena tehtävänä työllisyyden turvaamista. Samoin hallitus pitää välttämättömänä inflaatiokehityksen katkaisemista ja vaihtotaseen vajauksen supistamista. Hallitus valmistelee kiireellisesti tehokkaan suhdannetasausjärjestelmän.

Hallitus käyttää suhdannekehityksen edellyttämiä finanssipoliittisia keinoja työllisyyden turvaamiseksi maan kaikissa osissa, sopii tarvittavista rahapolitiittisista toimenpiteistä Suomen Pankin kanssa ja kehittää edelleen hallituksen ja Suomen Pankin yhteistyötä finanssi- ja rahapolitiikan hoitamisessa. Rahoituspolitiikan valikoivuutta lisätään työllisyyttä tukeviin ja vaihtotasetta mahdollisimman vähän rasittaviin investointikohteisiin. Hallitus laatii kiireellisesti työllisyyspoliittisen ohjelman, jolla luodaan mahdollisuudet hoitaa työllisyyttä mm. teollisen toiminnan elvyttämällä, asuntorakennustoiminnalla, julkisella hankintapolitiikalla, ammattikoulutuksella, työvoimaperusteisella rahoitusjärjestelmällä, metsänparannustoilla, maatalouden peruskorjauksilla, valtion työvirastojen töillä sekä valtion yhtiöiden kehittämisen ja kotimaisen tuotannon suosimisen tarjoamalla mahdollisuuksilla. Nuorten, naisten, vanhojen ja vammaisten työntekijöiden asemaa työmarkkinoilla parannetaan. Työvoimaministeriön mahdollisuuksia työllisyyspolitiikan toteuttamisessa tehostetaan. Hallitus asettaa komitean selvittämään, miten työttömien aseman parantamiseksi nykyistä työttömien toimeentulojärjestelmää voitaisiin yhtenäistää ja kehittää.

Vaihtotasevajauksen supistamiseksi hallitus ryhtyy voimakkaisiin ulkomaankauppa- ja talouspoliittisiin tasapainottamistoimenpiteisiin. Tässä tarkoituksessa hallitus tehostaa erityisesti sellaisia investointeja ja ryhtyy muihin toimenpiteisiin, jotka lisäävät vientimahdollisuuksiamme ja korvaavat tuontia ja mahdollistavat korkean työllisyystason. Hallitus edistää sekä julkisen että yksityisen sektorin säästämistä.

Hallitus ryhtyy toimenpiteisiin investointiemme kokonaisvaltaisen ohjaamisen ja seuraamisen tehostamiseksi. Valtioneuvosto hyväksyy vuosittain investointien kokonaissuunnitelman ja päättää sen pohjalta investointien toteuttamisohteista sekä käsittelee valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävät investointikohteet. Valmistelutyö valtioneuvoston käsittelyä varten annetaan erikseen asetettavan elimen suoritettavaksi.

Yleisessä talouspolitiikassa kiinnitetään erityistä huomiota suhdannepoliittikan asettamiin vaatimuksiin. Seuraavaan suhdannekiertoon varautumiseksi luodaan tarpeeksi ajoissa käynnistyvä suhdannetasausjärjestelmä. Järjestelmän piiriin otetaan teollinen tuotanto, talonrakennustoiminta, soveltuvin osin muukin yritystoiminta kuten alku- sekä palvelutuotanto ja siihen nivelletään tehokas julkisen talouden suhdannepoliittikka sekä valtion että kuntien osalta. Suhdannetasausjärjestelmä perustuu normaalin suhdannenousun osalta pääsääntöisesti yrityksiltä kerättäville talletuksille. Mahdollisten toimialoittaisten tai tuotekohtaisten ylikuumenemisilmiöiden varalta kehitetään vientimaksujärjestelmä, jonka puitteissa määräosa yksityisiltä perittävistä varoista tullaan käyttämään valtioneuvoston harkinnan mukaan seuraavan matalasuhdanteen aikana tuotannon ja työllisyyden turvaamiseen. Järjestelmää sovelletaan joustavasti ottaen huomioon alueelliset ja toimialakohtaiset erityisolosuhteet. Suhdannetaantumien elvyttämiseksi tarvittavia toimia harkitaan erikseen; tällaisina toimenpiteinä tulevat kysymykseen sekä valtion investoinnit että yrityksiä aktivoivat toimenpiteet. Suhdannetasaukseen tarvittavan lainsäädännön hallitus valmistelee siten, että eduskunnalla on mahdollisuus käsitellä lait kevälistuntokauden aikana.

Aluepolitiikka

Hallitus tehostaa aluepolitiikkaa kansantalouden voimavarojen tarkoituksenmukaiseksi käyttämiseksi, tasavertaisten toimeentulomahdollisuuksien ja viihtyvyyden turvaamiseksi eri puolilla maata, työvoiman maastamuuton ja epäterveen maastamuuton ehkäisemiseksi sekä valtakunnan kaikkien osien säilyttämiseksi asuttuna ja elinvoimaisina. Hallitus vahvistaa aluepoliittisen lainsäädännön edellyttämät alueelliset väestö- ja työpaikkatavoitteet ja valmistelee keinot niiden toteuttamiseksi. Tässä tarkoituksessa yritysten sijainninhajausta tehostetaan ja luodaan sijainnirajoitusjärjestelmä. Hallitus tehostaa hajasijoituksen toimeenpanoa hajasijoituskomitean tekemien ehdotusten ja niiden jatkoselvitysten pohjalta kiinnittäen samalla erityistä huomiota päättäjänsä siirtämiseen alue- ja paikallistasolle. Aluepoliittista lainsäädäntöä tarkistetaan lakien hyväksymisen yhteydessä tehtyjen päätösten pohjalta. Hallitus edistää erityisesti syrjäisimpien alueiden elinkeinojen kehitystä ja tarvittavien palvelujen saatavuuden lisäämistä. Lappiprojektin lisäksi otetaan valmisteltavaksi erillinen saaristolainsäädäntö. Aluepoliittisen tuen suunnitelmallista käyttöä tehostetaan ja kehitysaluerahaston rahoitusedellytykset turvataan. Turvataan pien- ja lähikaupan palvelujen saatavuus.

Sosiaalipolitiikka

Hallitus valmistaa mm. seuraavia rahoituksellisesti kestäväpohjaisia sosiaalisia, sivistyksellisiä ja taloudellisia parannusesityksiä:

Mahdollisuudet sosiaaliturvan vahvistamiseksi käytetään ensisijaisesti vähävaraisimpien ja turvaa eniten tarvitsevien aseman parantamiseksi. Tässä tarkoituksessa selvitetään verotuksen ja tulonsiirtojen kohtaantuminen. Lähiajan sosiaalipolitiikan tehostamismahdollisuudet käytetään perhepolitiikan voimistamiseen, sosiaalihuollon uudistamiseen, kansanterveyden kehittämiseen ja eläketurvan puutteiden korjaamiseen. Työ- ja elinehtojen parantamiseksi uudistetaan työelämää.

Sosiaalipolitiikassa kiinnitetään erityistä huomiota lapsiperheiden taloudellisen aseman tukemiseen. Kehitetään tasapuolisesti ja samanaikaisesti erilaisia yhteiskunnan tarjoamia päivähoitomuotoja pyrkien siihen, että kaikille tarvitseville voidaan järjestää päivähoito. Kehitetään asteittain kotihoidon tukijärjestelmää parantamalla tällöin erityisesti lapsilisiä. Selvitetään myöhempiä toimenpiteitä varten, mikä vaikutus erilaisilla lastenhoitomuodoilla on lapsen kehitykseen. Selvitetään, miten niiden kansalaisten, jotka kotonaan huolehtivat alaikäisistä lapsista, vanhuksista ja invalideista, eläke- ja toimeentuloturva järjestetään. Lapsiperheiden erityiskysymykset otetaan huomioon myös työelämän uudistuksen yhteydessä.

Hallitus toteuttaa sosiaalihuollon asteittaisen kokonaisuudistuksen.

Terveydenhuollossa asetetaan etusijalle kansanterveystyön ripeä kehittäminen ja kansanterveys- ja sairaalapalvelujen tarjonnassa ilmenneet alueelliset erot pyritään poistamaan. Uudistetaan sairaanhoitolainsäädäntö. Terveyskeskusten toiminnan turvaamiseksi ja tyhjinä olevien sairaansijojen käyttöönsaamiseksi varmistetaan henkilökunnan työolojen, sosiaalisten ja taloudellisten etuuksien sekä koulutuksen tarkoituksenmukaisuuden kehittäminen. Pitkäaikais- ja kotisairaanhoidon tehostetaan. Selvitetään, miten kansanterveystyön, sairaalalaitoksen ja sairausvakuutuksen voimavarojen käyttöä voidaan tehostaa.

Sairausvakuutuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että sairaus- ja äitiyspäivärahan vähimmäistaso saadaan huomioon ottaen muut sosiaalivakuutusmuodot ja verotus vastaamaan nykyistä paremmin yhteiskunnassa muuten hyväksytyä vähimmäistoimeentulon tasoa. Selvitetään sairausvakuutuksen ensisijaisuudet.

Eläkepolitiikka

Hallitus ryhtyy viivytyksettä toimenpiteisiin kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän kehittämiseksi siten, että kaikille eläkeläisille turvataan vähimmäispalkkaa vastaava toimeentulo ja kohtuullinen tulotason säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Tavoitteen toteutus kansaneläkkeen osalta aloitetaan parantamalla ensin pienituloisten ja vähävaraisten eläketurvaa. Tätä varten korotetaan ensimmäisessä vaiheessa tukilisiä, parannetaan asumistukia sekä väljennetään puolison ja omien työtulojen vaikutusta kansaneläkkeen tukiosaan ja tukilisiin. Seuraavassa vaiheessa saatetaan työtulo kokonaan etuoikeutetuksi tuloksi kansaneläkettä määrättäessä ja lievennetään muutoinkin tuloharkintaa sekä yhdistetään tukilisiä ja tukiosaa.

Lopputavoitteena on tarveharkinnasta vapaa yksilöllinen kansaneläke, joka muodostuu nykyistä perusosaa vastaavasta kaikille samansuuruisesta pohjaosasta sekä nykyisen tukiosan ja tukilisiin yhdistämisestä syntyvästä eläkevähenteisestä lisäosasta. Työeläkejärjestelmässä ilmenneitä puutteita korjataan. Erityisesti kiinnitetään huomiota nykyistä joustavampaan eläkkeelle siirtymiseen terveydelle vaarallisissa ja raskaissa ammateissa. Eläke-eroja kavennetaan ja estetään ylisuurten eläkkeiden muodostuminen.

Rintamasotilaiden eläketurvassa olevia puutteita korjataan sekä kehitetään yhteiskunnan toimesta sotainvalidien ja veteraanien sosiaaliturvaa, terveystalvuuja ja kuntoutusta.

Työolojen uudistaminen

Hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin lainsäädännön kehittämiseksi siten, että työoloja parannetaan ja työntekijöiden vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksia lisätään. Lisätään työntekijöiden oikeuksia ja päätäntävaltaa sekä tehostetaan lomautus- ja irtisanomissuojaa. Uudistetaan työturvallisuuslaki, laaditaan ohjelma työympäristön kehittämiseksi sekä annetaan esitys metsätyöntekijäin työaikalaki ja yritysdemokratian toteuttamiseksi. Selvitetään, miten työaikaan ja lomakysymyksiin liittyvät epäkohdat voidaan korjata ja tasavertaisuus toteuttaa. Ryhdytään toteuttamaan asteittain palkallista talvilomaa. Työterveyshuoltoa kehitetään ja se lakisäätetään. Työsuojeluhallintoa kehitetään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Koulutus- ja kulttuuripolitiikka

Koulutus- ja kulttuuripolitiikan kehittämistä jatketaan tavoitteena kansalaisten mahdollisuus käyttää koulutus- ja muita kulttuuripalveluja hyväkseen riippumatta heidän varallisuudestaan, kotitaustastaan, asuinpaikastaan ja äidinkielestään.

Hallitus toteuttaa peruskoulu-uudistuksen aikaisemmin hyväksytyt aikataulun mukaisesti.

Valtioneuvoston 30.5.1974 tekemän periaatepäätöksen mukaista keskiasteen koulutuksen uudistamista jatketaan ottamalla ensisijaisesti huomioon työtehtävien muutosten ja teknillisen kehityksen asettamat vaatimukset. Kehitysalueiden ammatillisen koulutuksen edistämisestä annetun lain täytäntöönpanoa kiirehditään siten, että toimenpiteet edistävät työllisyyden hoitamista. Maataloudellista ja metsätaloudellista ammattikoulutusta kehitetään tasavertaisesti muiden ammatillisen koulutuksen alojen kanssa.

Annetaan lakiesitys kunnan peruskouluun kuuluvasta lukiosta. Pienet koulut pyritään säilyttämään haja-asutusalueilla muun muassa oppilasminimejä alentamalla. Hallitus selvittää esiopetuksen toteuttamisvaihtoehdot.

Turvataan erityisoppikoulujen, peruskoulujen ja ammattikoulujen asema mahdollisuuksien mukaan koulujärjestelmän uudistaminen huomioon ottaen.

Kehitetään kouludemokratiaa.

Pyritään turvaamaan pätevien opettajien saanti ja pysyvyys myös syrjäseuduilla.

Hallitus selvittää peruskoulun, lukion ja ammatillisen koulutuksen kielenopetuksen aseman ja tarpeet sekä mahdollisuudet nykyisen kielenopetuksen monipuolistamiseen.

Turvataan peruskouluopintojen aloittaminen saamenkielellä.

Hallitus valmistaa kokonaisvaltaisen ohjelman maamme kaksikielisyyden turvaamiseksi ja edistämiseksi. Vahvistetaan ruotsin kielen asemaa yleensä opetuksessa ja turvataan toisen kotimaisen kielen opetus keskiasteen uudistuksessa, sekä lukiossa että sitä vastaavassa ammatillisessa opetuksessa. Koulutoimen aluehallinto vahvistetaan ja kouluhallinnon tehtävien siirtämistä aluehallinnolle jatketaan.

Korkeakoululaitoksen kehittämislainsäädännön mukaisen korkeakoulujen kehittämisohjelman toteuttamista jatketaan.

Uusien korkeakoulujen perustamistarveselvitykset saatetaan pikaisesti loppuun ja selvitysten perusteella tehdään ratkaisut uusien korkeakoulujen perustamisesta. Korkeakoulujen tutkinno uudistus toteutetaan valtioneuvoston 19.12.1974 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti ja jatkotutkintojen uudistaminen aloitetaan.

Tieteellistä tutkimus- ja kehitystyötä tuetaan tiedeneuvoston ohjelman mukaisesti.

Käynnistetään aikuiskoulutusjärjestelmän asteittainen toteuttaminen aikuiskoulutuskomitean ehdotusten pohjalta.

Kansankorkeakoulujen, kansanopistojen ja kotiteollisuuskoulujen asema koulutusjärjestelmän uudistuksessa selvitetään. Kansalais- ja työväenopistot pyritään tekemään kunnallisen koulutusjärjestelmän kiinteäksi osaksi.

Luodaan edellytykset kansalaisten monipuoliselle osallistumiselle sekä kulttuuria luovaan toimintaan että sen tulosten käyttämiseen. Kulttuuripalvelujen jakelua tehostetaan.

Eryteisesti parannetaan sellaisten kulttuuripalvelumuotojen toimintaedellytyksiä, joiden avulla voidaan saavuttaa kaikki väestöryhmät. Lisäksi kulttuuripalvelujen jatkuvan kehittämisen turvaamiseksi valmistellaan tätä koskeva lainsäädäntö alkaen kunnallisen kulttuuritoiminnan järjestämisestä.

Kirjastolaitosta kehitetään tehostamalla kirjastopalvelujen kattavuutta. Tässä tarkoituksessa uudistetaan ja yksinkertaistetaan yleisiä kirjastoja koskeva lainsäädäntö. Hallitus valmistelee elokuvapoliittisen kokonaisuudistuksen, antaa esitykset alueteatterilaissäädännöstä ja teatterikorkeakoulusta sekä tutkii mahdollisuudet siirtyä taiteilijapalkkajärjestelmään. Hallitus antaa esityksen laiksi historiallisesti arvokkaiden esineiden maastaviennin rajoittamisesta.

Hallitus asettaa komitean selvittämään nuorisoa koskevia ongelmia sekä ottaa huomioon lainsäädäntötyössä nuorison oikeudet.

Liikuntaa koskeva lainsäädäntötyö käynnistetään.

Maatalouspolitiikka

Maatalouspolitiikassa hallitus luo riittävät edellytykset elintarvikkeiden omavaraisuuden turvaamiselle. Selvitetään maatilatalouden kehittämisen edellyttämä rahoitustarve ja parannetaan maatalouden investointien taloudellisuutta mm. yhteistoimintaa ja työnjakoa kehittämällä. Jatketaan sukupolvenvaihdos- ja luopumiseläkejärjestelmiä ja korjataan niiden epäkohdat. Selvitetään pellonvarausjärjestelmän purkautumisen vuoksi vapautuvien maiden käyttö ja siitä aiheutuvat seuraukset. Uusi maatalouslakiesitys annetaan viimeistään syysistuntoaikana 1976 alussa. Uuden maatalouslain valmistelun yhteydessä selvitetään maatalouden tuotantokustannusten alentamismahdollisuudet. Tukitoimenpiteet suunnataan niin, että pienviljelijäväestön ja erityisesti kehitysalueilla työskentelevän viljelijäväestön toimeentuloa parannetaan. Maaseudun tasapainoisen kehittämisen edistämiseksi ja pienviljelijäväestön toimeentulon turvaamiseksi parannetaan osaviljelyn edellytyksiä.

Saatetaan kalatalouden, turkistarhauksen, porotalouden sekä puutarha- ja keräilytalouden kehittämissuunnitelmat ajan tasalle ja ryhdytään toimenpiteisiin niiden toteuttamiseksi.

Metsäpolitiikka

Puun tuotannon tavoitteet ja niiden edellyttämä rahoitusohjelma selvitetään. Annetaan esitys metsänparannussäännösten tarkistamisesta. Metsänparannustoimintaan annettava valtion tuki porrastetaan alueellisesti nykyistä oikeudenmukaisemmaksi. Asetetaan toimikunta selvittämään maa- ja metsätalouden työvoiman kysynnän ja tarjonnan kehittymistä, niihin vaikuttavia tekijöitä ja tekemään ehdotukset toimenpiteiksi riittävän maaseudun väestöpohjan ja metsätalouden saannin turvaamiseksi erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa sekä saaristoalueilla. Jatketaan metsätalouselainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua.

Veropolitiikka

Hallituksen veropoliittisena tavoitteena on välttämättömien valtion menojen rahoittamien ja tuloerojen tasoittaminen, kokonaisverotuksen kasvun hillitseminen sekä erityisesti pieni- ja keskituloisten verotuksen helpottaminen. Hallitus tulee tarkistamaan vuosittain verotaulukot pyrkien eliminoidaan inflaation verotusta kiristävän vaikutuksen. Hallituksen asettaman veropoliittisen ministerivaliokunnan tulee mm. selvittää välillisen ja välittömän verotuksen keskinäinen suhde edellä mainittujen yleisten väestöpoliittisten päämäärien ja valtion talouden kannalta, elinkeinoverolainsäädännön uudistaminen veronkiertomahdollisuuksien ehkäisemiseksi sekä kasvu-, rakenne- ja suhdannepolitiikan tehostamiseksi, kunnallisveron helpottamismahdollisuudet mm. perusvähennysjärjestelmää uudistamalla, siirtymisen palkkaverotukseen, varallisuusveron kohtaantumisen oikeudenmukaisuus eri verovelvollisuusryhmien kannalta, metsäverotuksen uudistamismahdollisuudet sekä työnantajan sosiaaliturvamaksujen kehittäminen yhteiskuntapolitiikan välineenä.

Energiapolitiikka

Hallitus selvittää tulevan energiatarpeen ja sen tyydyttämisen kansantaloudellisesti edullisimmalla tavalla. Hallitus tulee suosimaan sellaisia toimistoja, jotka tähtäävät energiasäästöihin ja kotimaisten energiavarojen hyödyntämiseen pitkällä tähtäyksellä. Mahdollisuudet energian tuonnin lisäämiseen naapurimaista selvitetään. Hallitus pyrkii energian alueellisten hintaerojen poistamiseen. Selvitetään atomivoimalaitosten rakentamiseen liittyvät turvallisuus-, sijainti- ja ympäristöongelmat.

Teollisuuspolitiikka

Hallitus laatii teollisuuspoliittisen ohjelman, joka otetaan perustaksi vahvistettaessa maamme teollisuuden tuotantopohjaa sekä omiin raaka-ainevaihtoihin perustuvaa tuotantoa. Valtion teollisuutta laajennetaan myös uusille aloille tuottavuus-, työllisyys- ja alueellisten kehittämisenäkökohtien pohjalta. Teollisuuden tukiperusteita tarkistetaan siten, että tukea käytetään erityisesti teollisuuden pysyviä tuotantoedellytyksiä parantaviin tarkoituksiin. Hallitus edistää erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten toimintamahdollisuuksia.

Asuntopolitiikka

Hallitus saattaa eduskuntakäsittelyyn asuntotuotantoneuvottelukunnan ehdotusten pohjalta laadittavat esitykset asuntokysymyksen ratkaisemiseksi. Hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla turvataan monipuolinen, korkea, tasainen ja alueelliset tarpeet huomioon ottava asuntotuotanto. Luodaan lakisääteinen neuvottelujärjestelmä luottolaitosten osallistumiseksi asuntorahoitukseen. Hallitus pyrkii asumiskustannusten alentamiseen ja pienituloisten asunnonsaannin helpottamiseen mm. lainaehjoja tarkistamalla. Selvitetään mahdollisuudet päästä nykyistä pienemmällä omalla pääomalla omistusasuntoon. Rakentamista pyritään kehittämään pientalovaltaisemmaksi. Hallitus turvaa riittävän, erityisesti kunnallisella pohjalla tapahtuvan vuokra-asuntotuotannon, luo tällöin vuokralaisille mahdollisuuden vuokra-asunnon lunastamiseen ja edistää olemassa olevan asuntokannan peruskorjausta. Hallitus seuraa voimassaolevan huoneenvuokralain vaikutuksia ja poistaa siinä havaittavat epäkohdat.

Asumistukijärjestelmää parannetaan.

Paikallis-, alue- ja keskushallinnon uudistaminen

Hallitus kehittää valtion ja kuntien yhteistyötä, edistää kuntauudistuksen toimeenpanemista, tarkistaa kuntien kantokykyluokitusta ja uudistaa valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon osittaisuudistuksin, joiden avulla pyritään järjestelmän yhtenäistämiseen ja yksinkertaistamiseen. Valtion keskushallinnon organisaatiota kehitetään keskushallintokomitean ehdotusten pohjalta. Selvitetään väliportaan hallinnon uudistamisen perusteet ja otetaan kantaa siihen, miltä pohjalta uudistuksen yksityiskohtainen valmistelu on suoritettu. Hallitus ryhtyy valtionalouden sallimissa puitteissa toimenpiteisiin Kainuun, Pirkanmaan ja Satakunnan läänien perustamiseksi.

Oikeuspolitiikka

Oikeuspolitiikassa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansalaisten oikeusturvan ja turvallisuuden parantamiseksi ja kansanvaltaisuuden lisäämiseksi oikeuslaitoksessa. Hallitus antaa esityksen kuluttajasuojalaiksi, jatkaa oikeusturvan lisäämistä hallintomenettelyissä ja tehostaa hovioikeuksien toimintaedellytyksiä. Samoin hallitus valmistele esitykset yhdistyslain ja osakeyhtiölain sekä asunto-osakeyhtiölain uudistamiseksi. Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän uudistamista jatketaan kehittämällä sakkorangaistusta ja ryhdytään rikoslainsäädännön kokonaisuudistukseen.

Valtiosäännön uudistaminen

Hallitus antaa viivytyksettä esitykset valtiosäännön osauudistuksiksi ensisijassa määräenemmistösäännösten tarkistamisen ja kansalaisten perusturvan osalta. Hallitus valmistele esityksen kansanedustajien vaalilain epäkohtien korjaamiseksi tavoitteena taata eri mielipidesuuntauksille oikeudenmukainen edustus välttämällä samalla demokratian toimintaa varantavaa poliittisen kentän pirstoutumista.

Hallitus asettaa komitean tekemään esityksen puoluetoiminnan rahoituksen saattamisesta julkiseksi.

Liikennepolitiikka

Liikennepolitiikkaa kehitetään parlamentaarisen liikennekomitean ehdotusten pohjalta kiinnittäen erityisesti huomiota liikenneturvallisuuden lisäämiseen. Henkilöliikenteessä parannetaan joukkoliikenteen edellytyksiä ja toteutetaan selvempi työnjako linja-auto, rautatie- ja lentoliikenteen välillä. Tavaraliikenteessä tehostetaan rautatiekuljetuksia erityisesti raskaiden kaukokuljetusten osalta. Tutkitaan mahdollisuuksia valtion tuen antamiseksi kunnille joukkoliikenteen hoitamiseen. Selvitetään mahdollisuudet parantaa työmarkkinaliikennettä. Toteutetaan tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistus. Liikennelupajärjestelmän uusiminen selvitetään.

Viestintäpolitiikka

Hallitus antaa tarvittavat esitykset radiolainsäädännön uudistamiseksi. Hallitus pitää tarpeellisenä tukea valtion varoin Yleisradion toimintaa. Hallitus katsoo sivistystarpeiden tasapuolisen tyydyttämisen edellyttävän, että yleisradion ohjelmatarjontaa ruotsinkieliselle väestölle parannetaan lisäämällä TV-verkossa ohjelma-aikaa. Hallitus selvittää radion ja televisionalueellisen ohjelmatoiminnan kehittämismahdollisuudet mukaan lukien ruotsinkielistä ohjelmaa välittävän TV-kanavan.

Ympäristöpolitiikka

Kehitetään ja täydennetään ympäristönsuojelua koskevaa lainsäädäntöä antamalla mm. ilmansuojelua ja meluntorjuntaa koskevat lakiesitykset.

Hallinnon kehittäminen

Hallitus pyrkii kohottamaan hallinnon tuottavuutta. Hallinnon kehittämis- ja rationalisointitoimintaa tehostetaan. Lainsäädännön edellyttämiä hallintomenettelyjä yksinkertaistamalla vähennetään hallintokustannuksia ja parannetaan julkisen hallinnon palvelutasoa. Erityistä huomiota kiinnitetään voimassa olevan ja valmisteltavan lainsäädännön taloudellisiin ja hallinnollisiin vaikutuksiin.